

полювання. Виявлення та фіксація таких порушень, а також притягнення винних до відповідальності є важливим інструментом збереження природних ресурсів.

Водночас аналіз діяльності свідчить про наявність низки проблем, зокрема незаконних рубок, значні обсяги шкоди від яких підтверджуються відповідними матеріалами. Це вимагає посилення контролю, удосконалення механізмів взаємодії з правоохоронними органами та підвищення екологічної свідомості населення.

І тут суттєву роль відіграє еколого-просвітницька робота. Проведення інформаційних кампаній, бесід, зустрічей із місцевим населенням сприяє формуванню відповідального ставлення до природних ресурсів. У 2025 році проведено десятки таких заходів, що підтверджує активну позицію установи у сфері екологічної освіти.

Таким чином, природоохоронна діяльність Мезинського національного природного парку має комплексний характер і включає систему взаємопов'язаних заходів, спрямованих на збереження природних комплексів. Її ефективність підтверджується стабільним станом екосистем, відсутністю пожеж та активною роботою з охорони біорізноманіття. Водночас сучасні виклики вимагають подальшого вдосконалення природоохоронних механізмів. Серед них: моніторинг стану природних комплексів, проведення наукових досліджень, дотримання вимог природоохоронного законодавства, впровадження економічних механізмів охорони, здійснення державного й громадського контролю, посилення відповідальності за порушення режиму охорони та розвиток міжнародного співробітництва.

Список використаної літератури

1. Звіт діяльності служби державної охорони природно-заповідного фонду Мезинського національного природного парку за 2025 рік.

2. Літопис природи Мезинського НПП за 2024 р., Т. XVIII. – Деснянське, 2025 р. – 370 с.

УДК: 911.52:631.4(477.51)

ГЕОГРАФІЯ ҐРУНТІВ ТА ПРОСТОРОВО-ЧАСОВА ДИНАМІКА АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ СЕДНІВСЬКО-ТУПИЧІВСЬКОГО ЛЕСОВОГО ОСТРОВА

Сокальський О.І., здобувач вищої освіти, спец. Екологія,
Яковенко О.І., (науковий керівник), канд. біол. наук, старший науковий
співробітник, доцент кафедри екології, географії та природокористування,
НУЧК імені Т.Г. Шевченка,
вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013

У сучасних умовах посилення антропогенного навантаження на природні геосистеми особливої актуальності набувають дослідження просторово-часової динаміки ландшафтів, що формуються під впливом господарської діяльності людини. Ландшафтна екологія розглядає ці процеси як результат взаємодії

природних компонентів і соціально-економічних чинників, що визначають структуру та функціонування територій.

Особливий науковий інтерес становлять лесові «острови» Чернігівського Полісся – ізольовані ареали з більш родючими ґрунтами серед поліського середовища. Вони характеризуються контрастністю ґрунтового покриву, що зумовлює різну інтенсивність господарського освоєння та складну динаміку антропогенних ландшафтів. Одним із таких об'єктів є Седнівсько-Тупичівський лесовий острів площею близько 21,5 тис. га.

Поселення «острова» формують розгалужену систему антропогенних ландшафтів, структура яких тісно пов'язана з географією ґрунтів. Аналіз їх трансформації у довготривалій ретроспективі дозволяє виявити закономірності змін землекористування та оцінити стійкість ландшафтних систем.

Об'єктом дослідження є природно-антропогенні ландшафтні комплекси поселень Седнівсько-Тупичівського лесового острова. Предмет дослідження – географія ґрунтів і просторово-часова динаміка антропогенних ландшафтів у 1897, 1987 і 2025 рр.

Методична база дослідження включає комплекс взаємодоповнюючих підходів. Використано порівняльно-географічний і картографічний методи для аналізу структури ландшафтів, ретроспективний метод для реконструкції історичних зрізів, а також польові дослідження із закладанням ґрунтових розрізів і відбором зразків. Лабораторний етап передбачав мікроморфологічний та хімічний аналіз ґрунтів.

Застосовано геоінформаційні технології (QGIS) та дані дистанційного зондування Землі (Sentinel-2) для цифрового картографування та оцінки сучасного стану території. Джерельною базою стали історичні картографічні матеріали, статистичні дані та архівні документи, що забезпечило можливість коректного порівняння різночасових зрізів.

Встановлено, що Седнівсько-Тупичівський лесовий острів характеризується високою різноманітністю ґрунтового покриву, представленого темно-сірими опідзоленими ґрунтами та опідзоленими чорноземами на лесових відкладах. Саме ці ґрунти визначили історично високий рівень сільськогосподарського освоєння території. Ретроспективний аналіз показав, що структура антропогенних ландшафтів зазнала істотних змін протягом досліджуваного періоду. Для кінця XIX ст. (1897 р.) характерним було домінування агроландшафтів із традиційною структурою землекористування. У радянський період (1987 р.) відбулося укрупнення сільськогосподарських угідь, інтенсифікація землеробства та зменшення природних компонентів ландшафту.

Сучасний етап (2025 р.) характеризується неоднорідністю трансформаційних процесів. Частина територій зберігає інтенсивне агровикористання, особливо на найродючіших ґрунтах, тоді як менш продуктивні ділянки переходять у перелоги або зазнають вторинного заліснення. Це свідчить про посилення ролі природних чинників у формуванні сучасної структури ландшафтів.

Виявлено чітку залежність між якістю ґрунтів і характером трансформацій ландшафтів: високородючі ґрунти забезпечують стабільність агроландшафтів; середньопродуктивні території характеризуються змінною структурою використання; малопродуктивні ґрунти схильні до деградації або природного відновлення.

Наукова новизна дослідження полягає у виконанні комплексної реконструкції площ антропогенних ландшафтів для трьох історичних зрізів і встановленні кількісних закономірностей їх змін у залежності від ґрунтового покриття.

Практично важливим результатом є розробка системи заходів з оптимізації природокористування. Вона включає диференційоване управління перелогами, впровадження протиерозійних заходів, відновлення деградованих ґрунтів, а також створення мережі ГІС-моніторингових ділянок для довгострокового спостереження.

Проведене дослідження підтвердило визначальну роль географії ґрунтів у формуванні та трансформації антропогенних ландшафтів лесових островів Чернігівського Полісся. Встановлено, що просторово-часова динаміка ландшафтів має чітку закономірність, обумовлену якістю ґрунтового покриття.

Отримані результати можуть бути використані при розробці стратегій збалансованого природокористування, територіального планування та екологічного моніторингу на рівні територіальних громад.

Список використаної літератури

1. Forman R.T.T., Godron M. Landscape ecology. New York : Wiley, 1986. 619 p.
2. Гродзинський М. Д. Ландшафтна екологія: підручник. Київ: Знання, 2014. 550 с.

УДК 911.52:712.25(477.51-21)

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ТА ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНИХ ЛАНДШАФТІВ МІСТА ЧЕРНІГОВА (НА ПРИКЛАДІ НОВОЗАВОДСЬКОГО РАЙОНУ)

Лобода К.О., здобувач вищої освіти спеціальність Екологія,
Яковенко О.І., (науковий керівник), канд. біол.наук, старший науковий
співробітник доцент кафедри екології, географії та природокористування,
НУЧК імені Т.Г. Шевченка,
вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів

Культурний ландшафт міста є інтегральним відображенням взаємодії природного середовища та тривалої господарської діяльності людини, втіленої в просторовій організації забудови, системі вулиць, зелених насадженнях та об'єктах спадщини. Вивчення особливостей планувальної структури окремих районів Чернігова є актуальним науковим завданням у контексті повоєнного відновлення та збереження ідентичності міського середовища.